

Dossier Pédagogique

MA TACHE

Une Création de la Cie O Quel Dominage, Conception et écriture: Clara Lopez

Jeu: Clara Lopez et Natalia Weinger, Mise en scène: Olivier Mahiant, Scénographie: Sandrine Clark,

Musique: Gilles Kremer, Lumières: Babas et Mark Elst, Conseiller Dramaturgique: Jean Lambert.

Avec l'aide la de Fédération Wallonie-Bruxelles et le CCBW. Avec le soutien de: La Cie de la Casquette, Le Théâtre du Tilleul, La Roseaie, le Service Culture de la Commune d'Ixelles, le Cc du Pays des Collines, Le Centre de la Marionnette de la FWB, Wolubilis, la Montagne Magique et le Petit Théâtre de la Grande Vie.

Cie **O** QUEL
DOMMAGE

Compagnie O Quel Dommage
Ma Tache, show zonder woorden vanaf 4 jaar
www.oqueldommage.be
oqueldommage@gmail.com
contact diffusion : Ruth Bresseleers THASSOS
t: +32 (0)478 71 50 68
e: ruth@thassos.be

Beste leraars en leraressen,

Binnen een paar dagen krijgt U de voorstelling van onze show *Mijn Vlek* te zien. Onze hele team verheugt zich alvast over deze ontmoeting.

Dit dossier helpt U hopelijk hiervan een speciaal moment te maken, een bijzondere ontmoeting tussen komedianten en toeschouwers.

U vindt hierbij o.a. ideeën voor spelletjes, maar ook foto's en uittreksels van de toneelstuk die vragen doen opkomen en nieuwsgierigheid opwekken, zowel vóór als tijdens of nog na de voorstelling.

Het gaat hier natuurlijk om suggesties, waarvan U uit kunt kiezen wat U interessant en belangrijk voor U en uw leerlingen vindt. U weet best wat hun aandacht kan trekken.

Als U dat wenst bezoeken we uw klas heel graag voor een gedachtenwisseling en een animatie na de voorstelling.

Ook na de voorstelling is een gesprek met het team mogelijk.

Wij wensen U en uw leerlingen een spannende theatermoment en hopen spoedig uw antwoord te kunnen lezen.

Het *Mijn Vlek* team

Vóór de voorstelling

Het is zeer aangenaam zich voor te bereiden om samen naar een theatervoorstelling te gaan.

Deze voorbereiding is geen uitleg. Ze dient om zich te laten meeslepen door het Nieuwe en het Onbekende, om nieuwsgierigheid te verwekken.

De verbeelding wordt hierdoor geprikkeld, en er kunnen persoonlijke vragen worden gesteld.

Anticiperen

Wat wekt bij jou de titel *Mijn Vlek* op ?

Waar doen je die woorden aan denken ? Waar associeer je ze mee ?

Kijk naar de poster. Wat zie je ?

Waar gaat het over ?

Met een simpele klik is er licht, en het doet wat je wilt. Is dat niet goddelijk ? En door het licht ontstaat er schaduw. Onze heldin vindt hier haar speelterrein.

Vandaag is de verjaardag van Rita, en er gebeuren rare dingen in haar flat : een koude, strakke omgeving waar alles in toom wordt gehouden. Opeens wordt die dagelijkse sleur onderbroken en Rita raakt de kluts totaal kwijt. Haar verbeelding slaat op hol. Iemand anders valt het feestje binnen. Wie is dat ? En wat komt die hier doen ?

Mijn Vlek is een visuele reis, zonder woorden, die dankzij spel en verbeeldingskracht licht op de schaduw werpt.

De thema's van de show

De relatie tot jezelf en tot de anderen

Tijdens de voorstelling zullen onze heldin en haar schaduw elkaar temmen, ontmoeten, zoeken, plagen, wrijven, verrassen, verliezen, terugvinden, accepteren en van elkaar genieten, ...

Zo worden de relaties aan het licht gebracht, die we met onszelf en met anderen hebben. En dit door thema's te onderzoeken zoals het samenleven, eenzaamheid, macht, rouw en vriendschap, dankzij een gevoelig, naïef en ludiek toneelspel.

Controleverlies

Deze show herinnert ons eraan wat we moeten loslaten om een volledige relatie met iemand anders te kunnen bereiken. Onze heldin zal deze ervaring gedurende de hele voorstelling beleven. Rita leert zo dingen geleidelijk los te laten -ondanks haar behoefte om alles onder controle te houden- zodat ze met haar schaduw goed kan omgaan : deze is haar denkbeeldige vriend en werkt als overgangsvoorwerp met de buitenwereld.

De denkbeeldige vriend

Wij beschouwen de figuur van de schaduw als een denkbeeldige vriend voor onze heldin : een road companion wiens aanwezigheid haar uitnodigt om te spelen, te creëren, te verzinnen, en met de buitenwereld in relatie te komen.

Kinderspecialist Donald Winnicott heeft het belang bestudeerd van de denkbeeldige vriend of de knuffeldoek als overgangsvorwerpen voor het jonge kind. Ze helpen de scheiding met moeder en gezin beter te beleven. Ze geven een veiligheidsgevoel die angsten en vrezes helpen overwinnen.

We vonden het interessant om de schaduw als denkbeeldige vriend te beschouwen, omdat kinderen vaak bang zijn in het donker. Sommigen (rond anderhalf jaar) kunnen erg bang zijn voor hun eigen schaduw. We wensten dit om te keren en de schaduw als vriend i.p.v. vijand te beschouwen, door haar te leren temmen, en te horen wat ze ons te vertellen heeft.

Eenzaamheid en vriendschap

« Disons non à tous ceux qui nous font croire qu'il faut lutter pour être, car pour être vraiment il faut nous ouvrir à l'autre ». Albert Jacquard

(« Laten we nee zeggen tegen degenen die ons laten denken dat we moeten vechten om te zijn, want om te zijn moeten we ons voor de anderen openstellen »)

Alléén kunnen zijn, zonder angst, en plezier hebben, bouwen, creëren, dromen ; voor jezelf kunnen zorgen, en autonoom worden ; met jezelf weer kunnen verbinden om anderen te bereiken. Dit zijn allemaal denkpijlers die het personage en haar schaduw suggereren.

Hoe kan je de schaduwkant van een andere aanvaarden, en je eigen respecteren ? Samen spelen is het verschil confronteren, en aanvaarden van de anderen ondersteboven te staan.

Spel, competitie en gezagsrelatie

De schaduw vormt een ideale gelegenheid om met jezelf te spelen, en dit doet Rita gedurende de hele show. Wanneer ze niet met haar schaduw speelt, speelt haar schaduw dan met haar. Spiegels, imitaties, tikkertje, verstoppertje, ... zijn allemaal spelletjes waarop de show ingaat, en die de kwesties van macht of rivaliteit, maar ook uitwisseling en wederzijdse hulp, aan het licht brengen.

Met zijn tweeën kan je zoveel dingen doen die je in je ééntje niet kan. Ik aanvaard de andere met zijn verschillen. Ik ontdek kwaliteiten die ik misschien niet had. Door de anderen na te bootsen ontdek ik nieuwe vaardigheden, dingen waarvan ik niet dacht dat ik ze kon, of die ik nog nooit had geprobeerd, en zo beleef ik mijn eigen ontwikkeling. Het verschil, plezier, nieuwsgierigheid, speelsheid, maar ook conflictsituaties, fouten of frustraties vormen zoveel manieren om iets nieuws aan te leren.

Verbeelding en creativiteit stimuleren

Door het verzinnen van verhalen vanuit beelden, en door het spel tussen schaduw en licht is onze show een uitnodiging om zelf te creëren, om plezier te hebben met dit materiaal, om spelletjes en regels te bedenken. Dit steunt het uitdrukkingsvermogen en het ontdekken van zichzelf. Het is een echt genot om de kinderen na de voorstelling met hun schaduwen te zien spelen !

Het creatieve team

Het maken van een show heeft veel mensen nodig. Een ontmoeting met het creatieve team laat toe het gesprek na de show te verlengen.

Actrices : Clara Lopez en Natalia Weinger

Licht : Sébastien André en Mark Elst

Toneelregie : Olivier Mahiant

Externe blik : Marie Limet

Scenografie : Sandrine Clark

Muziek : Gilles Kremer

Dramaturgische adviseur : Jean Lambert

Ontwerp en schrift : Clara Lopez

Productie : Cie O Quel Dommage

Na de voorstelling

Theater maken in de klas

Als je een toneelstuk bijwoont krijg je vaak zin om hetzelfde te doen. Dit wordt een uitstekende gelegenheid om bij kinderen de smaak voor het theaterspel en theatervoorstellingen te ontwikkelen. Hieronder een paar voorbeelden om voort te bouwen op de show.

Het favoriete moment

Kies in tweetallen een uittreksel van de show die jullie het mooist/leukst... vonden. Voer het op.

Hoe kan je dit doen?

Stel het voor aan je klasgenoten.

Vraag hen dan: Wat heb je gezien?

Daarna vraagt het publiek zelf: Wat wilde je ons laten zien/vertellen?

De persoonlijke overgang

Heb je ooit het gevoel gehad dat je een denkbeeldige vriend had?

Geloof je in denkbeeldige vrienden?

Wie is je denkbeeldige vriend?

Herinner je je een moment, een gebeurtenis, een verhaal, waarin je een denkbeeldige vriend aan je zijde had willen hebben? Voor jezelf of voor iemand anders?

Het STOP-moment

Op welk punt in het verhaal had je "STOP" willen roepen?

Herhaal dit moment en verander het einde zoals jij het graag had gezien.

Creatief gebruik van de schaduw in de klas of op het schoolplein

Schaduwen zijn extreem ludiek en verschaffen de gelegenheid voor allerlei eenvoudige spelmogelijkheden in de klas.

Schaduw is een materiaal dat kinderen kan helpen hun eigen lichaam en dat van anderen te ontdekken.

We hopen hierbij de leraar enkele ideeën te geven die we al met kinderen hebben uitgetoetst, en ook andere die we tijdens ons eigen creatieve proces hebben onderzocht, en die het plezier in de ontdekking van de eigen schaduw en die van anderen kunnen verlengen.

Om met schaduwen te werken heb je gewoon een scherm of een andere lichtkleurige oppervlakte nodig, en een of meerdere natuurlijke of elektrische lichtbronnen.

Wij zullen hier zowel theatrale naderingen -met de menselijke schaduw- als plastische naderingen -met objecten- voorstellen.

Doelstellingen:

- Je schaduw ontdekken/ervaren.
- Weten dat je om een schaduw op een oppervlakte te krijgen een lichtbron nodig hebt, en een voorwerp tussen die bron en het oppervlakte.
- Weten dat de schaduw niet stoffelijk is: je kan haar niet vangen.
- Weten dat de schaduw het gedeelte is dat geen licht ontvangt van de bron.
- Met je eigen schaduw en die van anderen spelen.

- Opmerken dat (zon)schaduwen in maat en ligging veranderen naargelang het tijdstip van de dag of de seizoenen...
- De schaduw met haat voorwerp associëren.
- Verschillende manieren aanleren om de grootte en positie van een schaduw te veranderen.
- Je schaduw vervormen.
- Je woordenschat verrijken.
- Ongewone bewegings- en communicatiesituaties ervaren.
- Zich oriënteren dankzij een voorwerp in de toneelruimte.
- Aanvaarden om verschillende rollen te spelen binnen een verhaallijn.
- Een thema door middel van opeenvolgende gebaren weergeven.
- Het gebruikelijke repertoire van gebaren uitbreiden door contrasten te verkennen.
- De rol van de schaduw in de kunst ontdekken, bij kunstenaars (theater, fotografie, film, ...) en door persoonlijke creaties.

Op het schoolplein met de zon

- Je schaduw zoeken en bekijken.
- Je schaduw op specifieke plekken verplaatsen - bv. Met hoepels op de grond : de schaduw van de hoofd (of hand, arm, voet...) langs de rand van een hoepel verschuiven.
- De omtrek van je schaduw met krijt tekenen.
- Je schaduw aanraken.
- Teken de schaduwen van een stok op verschillende tijdstippen van de dag, met één kleur voor elke lijn, en vergelijk ze dan (vorm, richting en lengte) en zoek daarna een verklaring voor deze waarnemingen. Variatie: Anticipeer op de positie van de schaduw op een bepaald moment van de dag met een ander voorwerp.
- Raak een schaduw aan met je eigen schaduw, vermeerder de raakpunten met je schaduw (tel ze). De schaduwen houden elkaars handen vast, vechten, achtervolgen elkaar of verstoppen zich.
- Een voorwerp dankzij zijn schaduw vinden : de kinderen worden in twee groepen verdeeld. De eerste groep kiest een paar voorwerpen uit. Ze leggen ze op de grond in de speeltuin. Ze tekenen de omtrekken van de schaduwen en nemen de voorwerpen dan weer weg en verspreiden ze. De kinderen in de tweede groep moeten daarna de voorwerpen naast hun eigen (schaduw)omtrek terugzetten.

In het klaslokaal met elektrisch of natuurlijk licht

Met gebruik van verschillende oppervlakten en lichtensoorten :

- De schaduw vervormen. Verschillende schaduwen maken dankzij verschillende projectieoppervlakten (muur, stof, vloer, plafon, zand, cilinder, trap...) of verlichtingsbronnen (lamp, spot, kaars...).
- Beweeg in de verlichte ruimte en kijk wat er gebeurt. Eenvoudige en gevarieerde bewegingen in een open ruimte maken door eenvoudige contrasten te onderzoeken: snel/langzaam, roerloos/bewegend, hoog/laag, eenparig/afgebroken, soepel/stijf.

- Dans om je schaduw te laten dansen.
- De acteur neemt tussen de projector en het scherm plaats : alle kinderen doen hun ogen dicht, één kind gaat achter het gordijn en de anderen moeten raden wie daar zit. Of : iemand maakt dierenvormen en de anderen raden welk dier het is. Of ook : laat de kinderen emoties en toestanden raden door achter het gordijn te gaan en b.v. met een gebaar « Hallo! » te zeggen.
- Maak een schaduw door kartonnen vormen aan het lichaam toe te voegen.
- Identificeer een gebaar en boots het na. B.v. kijk hoe de schaduw een instrument bespeelt en doe hetzelfde.
- Speel met een partner om een enkele schaduw samen te stellen. Stel een dier met z'n tweeën samen (ook een fantastisch dier).
- Loop weg van / naar het licht toe om te zien wat er op het blad gebeurt.
- Vervorm een voorwerp in de schaduw en speel ermee in relatie tot de grootte, zonder een deel van je lichaam te laten verdwijnen. B.v. leg de schaduw van je hoofd op een gigantisch kussen. Zoek verschillende manieren om tegen de schaduw van het kussen (rots...) aan te leunen. Zoek verschillende functies voor de voorwerpen of ruimtes in de toneelruimte (eroverheen springen, ertegen leunen, ze aanraken, strelen...).
- Ga van een kortstondige productie naar de reproductie van een gebaar over. Maak een stilstaande schaduw op een zeker punt van de doek en reproduceer het er elders op. Laat 2 of 3 eenvoudige en gevarieerde bewegingen opeenvolgen, eerst alleen en dan in paren. Verzin een eenvoudige tafereel.
- Beleef het omzetten van een thema, een verhaal, een sprookje : wandel in het bos, en sla de schaduw van de reus om hem te laten weten dat je niet bang bent.
- Stel de schaduw van de poppenspeler en zijn marionet twee aan twee voor : de grote schaduw hanteert de kleine. Wissel dan van rol.

Decormogelijkheden

Een uitgeknipte element op het scherm lijmen of rechtstreeks schilderen.

-Sommige verwijderbare decorstukken (bomen, huizen...) kunnen op het scherm worden geschoven of stilgehouden met behulp van stokjes.

-Je kunt dit op een raam uitproberen.

Uitdrukkingen met het woord "schaduw" vinden (volgens leeftijd aanpassen)

In de schaduw van (een boom, een bos, de oude eik,), in de schaduw stellen, schaduwrijk, beschaduwen, overschaduwen, slagschaduw, een schaduw werpen, schaduwkant, schaduwzijde, schaduwkabinet, schaduwbeeld, (iemand) schaduwen, niet in de schaduw van iemand staan, ...

Beeldende voorstellen met schaduwen

We kunnen schaduwen ook willekeurig gebruiken om schilderwerkstukken of denkbeeldige elementen te creëren met behulp van voorwerpen uit onze schooltas.

-De verschillende voorwerpen in hoogte (volume) samenvoegen : de voorwerpen kunnen worden verbonden met behulp van plakband, elastiekjes of lijm. Ze worden op een blad papier, karton of ander materiaal geplaatst.

- De schaduwen worden d.m.v. een kunstmatige bron (bureaulamp) of natuurlijke bron (kaars of zon) geprojecteerd. Natuurlijke bronnen zijn interessant omdat ze vanzelf bewegen.

- De schaduwen worden geschetst (met een potlood, stift, ...)

- een projectie kan bovenop de vorige gebeuren. De schetsen vermengen zich. De resulterende vormen kunnen dan worden ingekleurd met inkt of andere materialen. Hun lijnen kunnen ook worden vergroot, verdikt of verlengd.

- Het verkregen silhouet kan als uitgangspunt dienen voor de afbeelding van een denkbeeldige, buitengewone stad. De voorwerpen uit de schooltas vormen gebouwen, bruggen, en allerlei denkbeeldige stukken architectuur. Of ook nog een hybridisch wezen, een monster, een dier, en andere figuren, ...

Kunstwerken vertonen die de schaduw gebruiken

- die de schaduw in scène zetten: Christian Boltanski

- die met schaduw beeldhouwen (ref: Colette Hyvrard),

- die schaduw gebruiken voor expressieve doeleinden (ref: Jean-Charles Blais),

- die schaduwen verzamelen (ref: Johann Friedrich Oberlin)

- en ook culturele feiten die de schaduw verwerken in geritualiseerde gebeurtenissen : Balinese schaduwsilhouetten, Chinese schimmen, ...

Een workshop in de klas met de actrices ?

De actrices van *Mijn Vlek* bieden ook een ontdekkings- en nieuwsgierigheidsparcours aan rond de thema van de schaduw. Door de beperkingen van hun eigen creatieve proces te volgen, wekken ze de nieuwsgierigheid en inventiviteit van de kinderen op voor het verzinnen en vertellen van verhalen met schaduwen. Ze nodigen de kinderen ook uit de magie van hun schaduw te ontdekken d.m.v. spelletjes die aan de show herinneren, om zo hun verbeelding te stimuleren, personages te creëren en geïmproviseerde tafereeltjes te spelen.

De nadruk ligt op speelsheid en het creatieve proces liever dan op het resultaat.

BIBLIOGRAFIE

Hieronder een reeks kinderboeken die in de klas kunnen worden verteld en als uitgangspunt kunnen dienen om de verbeelding open te stellen voor de schaduw, en voor geschreven, plastische of fysieke spelletjes :

« *Shadow* » door Suzy Lee

« *Mirror* » door Suzy Lee

« *Mijn schaduw en ik* » door Pierre Van Oudheusden en Isabelle Vandenabeele

« *De schaduw van Yann* » door Harrie Geelen

« *Tom et son ombre* » door Zoé Galeron en Henri Galeron

« *Il ne faut pas faire pipi sur son ombre* » door Jean Pierre Kerloc'h en Fabrice Turrier

« *L'ombre corporelle : théâtre d'ombres à l'école maternelle* » door Mady Girou-Schaaf, Marie-Hélène Lassauque, Michèle Maly, Françoise Testut

« *Expériences avec les ombres* » door Nora Domenichini en Marion Billet (éd. Nathan)

« *L'ombre en peinture : la part obscure de l'illusion* » door Emmanuelle Revel en Madeleine Daire

« *De schaduw* » sprookje van Hans Chistian Andersen

« *Dokter Jekyll en Meneer Hyde* » door Robert Louis Stevenson

« *Achter de spiegel en wat Alice daar aantrof* » door LewisCarrol